

УДК 130.2:001.8

Цитування:

Гоц Л. С. Розмежування категорій «синхронія, діахронія» та «хронотоп» у методології культурології. *Культура і сучасність* : альманах. 2021. № 2. С. 45–50.

Gotz L. (2021). Distinction of the categories "synchrony, diachrony" and "chronotope" in the methodology of Cultural Studies. *Kultura i suchasnist* : almanakh, 2, 45–50 [in Ukrainian].

Гоц Людмила Сергіївна,
кандидат культурології, доцент кафедри
культурології та інформаційних комунікацій
Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5832-2406>
milahobotya93@gmail.com

РОЗМЕЖУВАННЯ КАТЕГОРІЙ «СИНХРОНІЯ, ДІАХРОНІЯ» ТА «ХРОНОТОП» У МЕТОДОЛОГІЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Мета статті – уточнення семантичного наповнення категорій «синхронія і діахронія» та «хронотоп» в контексті поняттєвого апарату культурології. Стаття покликана запобігти некоректному використанню цих евристично цінних понять гуманітарного знання та подолати проблему ототожнення «синхронії» зі «статикою», «простором», а також полегшити диференціацію категорій «синхронія, діахронія» та «хронотоп». **Методологія** дослідження полягає в застосуванні системного підходу та оптики структуралізму: синхронно-діахронного та хронотопічного підходів (М.М. Бахтін); методів синхронного та діахронного аналізу, оптики семіотики; семантичного й термінологічного аналізу. **Наукова новизна** роботи полягає у тому, що це перше дослідження, присвячене концептуальній диференціації, на перший погляд, вельми схожих категорій «синхронія, діахронія» та «хронотоп» а також понять «синхронія» – «простір» – «статика», які незрідка невірно використовують у якості взаємозамінних. У результаті дослідження сформульовано та обґрунтовано низку концептуальних положень, які мають теоретичне та практичне значення для вдосконалення гносеологічного апарату культурології. **Висновки.** Поняття «синхронія і діахронія» розглянуто як одну з ключових гносеологічних координат культурології та наук про культуру, що потребує прояснення своїх сенсових меж. Уточнено визначення синхронії й діахронії в культурології, виявлено що в культурі як системі доречно розрізняти плани діахронії – це історичний розвиток культури (чи її підсистем) і синхронії – це конкретний часовий «зріз» культури (чи її підсистем). Експлікація семантики концептів «синхронія і діахронія» демонструє, що ототожнення понять а «синхронія» – «простір» – «статика» є помилковим. Також проведена диференціація автономних за генезою та сутністю понять «синхронія і діахронія» та «хронотоп»: останній термін маркує неподільну єдність простору і часу, та тяжіє до виміру синхронії.

Ключові слова: культурологія, методологія, термінологічний аналіз, структуралізм, синхронія, діахронія, хронотоп, статика и динаміка.

Gotz Lyudmila, Ph.D. in Cultural Studies, Associate Professor of Department of Culturology and Cultural-Artistic Projects of National Academy of Culture and Arts Management

Distinction of the categories "synchrony, diachrony" and "chronotope" in the methodology of Cultural Studies

The purpose of the article is to clarify the categories "synchrony, diachrony" and "chronotope" in the context of the conceptual apparatus of cultural studies. The article is designed to prevent the incorrect use of these terms, to overcome the problem of identifying the concepts of "synchrony" with "statics" and "space", as well as to facilitate the differentiation of the categories "synchrony, diachrony" and "chronotope". **The methodology** of the study consists in the use of system approach and the lens of structuralism: synchronic, diachronic and chronotopic approaches (M. Bakhtin), methods of synchronic and diachronic analysis, as well as the lens of semiotics: semantic and terminological analysis. **The scientific novelty** of the work lies in the fact that the article is the first study on the conceptual differentiation of seemingly very similar categories of "synchrony and diachrony", "chronotope", "statics", "space". As a result of the research, we have formulated and substantiated a number of conceptual provisions, which have theoretical and practical significance for improving the gnoseological apparatus of cultural studies. **Conclusions.** The concept of "synchrony and diachrony" is considered as one of the key epistemological coordinates of cultural studies and sciences of culture, which requires clarification of its semantic boundaries. The definition of synchrony and diachrony in cultural studies has been clarified. It was revealed that in culture as a system it is appropriate to distinguish between diachrony, which is the historical development of culture (or its subsystems), and synchrony, which is a cross-section of culture (or its subsystems) within a certain point in time. The explication of the semantics of the concepts of "synchrony and diachrony" demonstrates that

the identification of the concepts of "synchrony" and "statics", "synchrony" and "space" is inaccurate. The concepts of "synchrony and diachrony" and "chronotope" were differentiated as well.

Key words: cultural studies, methodology, terminological analysis, structuralism, synchrony, diachrony, chronotope, statics and dynamics.

Актуальність теми дослідження. Структурний опис як інструмент аналізу реалій культури із плином часу не втратив своєї гносеологічної значущості. Звинувачуючи своїх попередників – структуралістів у догматичності, пост- та неоструктуралісти наголошують на децентрованості структур та необхідності зняття жорстких бінарних опозицій, проте, вони визнають як існування так і важливість структур. Методологія міждисциплінарного історичного пізнання в рамках структуралізму часто ґрунтується на поняттях синхронії й діахронії, що запроваджені у науковий обіг засновником структурної лінгвістики Ф. де Соссюром [17]. Структурна лінгвістика дозволила переосмислити в новому ракурсі усі напрацювання гуманітаристики й нині синхронно-діахронна характеристика відноситься до ключових гносеологічних координат культурології й наук про культуру в цілому. Остання третина ХХ ст. навіть маркується в гуманітарному знанні як «діахронічний поворот» (diachronic turn). Проте в нефілологічних дисциплінах «синхронно-діахронний підхід» часто ототожнюють з хронотопічним підходом М. М. Бахтіна, що свідчить про те, що адекватна інтеграція зазначених понять структурної лінгвістики в методологію наук про культуру все ще на часі.

Аналіз досліджень і публікацій. У семіотиці, лінгвістиці, літературознавстві, філософії концепти синхронія і діахронія належать до досить усталених, ґрунтовно розкритих в роботах дослідників старшої школи І. А. Бодуена де Куртене, Ф. де Соссюра, Ф. Ф. Фортунатова та всебічно проаналізованих сучасними філологами та семіотиками В. М. Топоров [18], В'яч.В. Іванов [7], А. А. Залізник [6], О.В. Бондаренко [2], Е. Косеріу [9], Л.П. Дронова [5], М.О. Казаєва [8], В.Б. О कोरोков [12] та ін. Проте, попри наявність значної кількості класичних визначень синхронії й діахронії у лінгвістиці, інтеграція цих категорій в методологію культурології є й досі недостатньо обміркованим питанням. П. Рікер у праці з герменевтики культури «Час і розповідь» [14] тяжіє до жорстко-бінарного бачення синхронії

та діахронії. Ю. М. Лотман в працях з семіотики культури розглядає культуру як семіосферу – систему знаків й текстів, які побутують в синхронії та діахронії як взаємообернених, присутніх один в одному вимірах [10]. Проте, як свідчить аналіз наявних досліджень, на цьому якісна культурологічна концептуалізація понять «синхронія та діахронія» закінчується – зокрема й у закордонному дискурсі. Водночас потреба у такій рефлексії існує, адже наявне систематичне некоректне використання досліджуваних категорій не лінгвістами.

Метою цієї аналітичної статті є уточнення категорій «синхронія і діахронія» в поняттєвому апараті культурології – задля подолання проблеми ототожнення поняття «синхронія» зі «статикою» та «простором», а також полегшення диференціації поверхово схожих, але не тотожних концептів «синхронія, діахронія» та «хронотоп».

Виклад основного матеріалу. Передусім, розглянемо теоретичні засади екстраполяції методології синхронно-діахронного аналізу на культурні процеси. Академічною лінгвістикою й семіотикою культури доведено, що витокami культури й основою її функціонування є семіотичні процеси. Так, твердження Ю. М. Лотмана, що семіотичний простір дорівнює культурі не спростовано. Цей вчений довів, що єдність семіотико-культурних процесів дозволяє екстраполювати методологію синхронно-діахронного аналізу лінгвіста Ф. де Соссюра на всі явища й процеси культури як семіотичного феномену [10, 38].

Наголосимо на тому, що з часів Ф. де Соссюра відбулось уточнення концепцій синхронії та діахронії в лінгвістиці, яке багато в чому залишилось поза увагою вчених-нефілологів. Сам основоположник структурної лінгвістики Ф. де Соссюр часом доволі жорстко протиставляв поняття синхронії (що ніби виражає структуру системи через статику – незмінність системи, одномоментність, яка виключає будь-яке втручання часу) і діахронії (що виражає динаміку – історію, еволюцію системи у часі). Проте, розбіжності в роботах Ф. де Соссюра вже самі нівелюють цю строгу бінарність, яка

відповідала розмежуванню синхронії як статичної й діахронії як динаміки. Так, одна з основних тез Ф. де Сосюра наголошує на тому, що синхронія імпліцитно містить в собі діахронію: «В кожен даний момент мовна діяльність передбачає й усталену систему, і еволюцію; в будь-яку хвилину мова є і живою діяльністю, і продуктом минулого» [16, 34]. З позицій культурології цю фразу можна перефразувати наступним чином: в кожен даний момент, в синхронії певна культурна діяльність передбачає й усталену систему, і її еволюцію; в будь-яку хвилину культура є і живою діяльністю, і продуктом минулого.

Наразі бінарні опозиції «синхронія та діахронія» Ф. де Сосюра розглядаються неочіпостструктуралістами радше як абстрактні схеми буття, що можуть лише приблизно зображати дійсність, а не як абсолютні феномени, що реально існують незалежно один від одного.

Розглянемо основні пункти критики жорсткої сосюрівської дихотомії статичного (синхронія) і динамічного (діахронія) підходів, що була надана визначними структуралістами. Діячі Празького лінгвістичного гуртка критикували Женевську школу лінгвістики за штучне відокремлення синхронії від діахронії (історичного аспекту). Р. Якобсон писав що уявлення, ніби між проблемами синхронії та діахронії існує прірва, є шкідливою ілюзією [20]. К. Леві-Стросс також робить висновок, що методологічне протиставлення синхронії й діахронії є умовним. На прикладі феномена спорідненості він показав, що навіть найелементарніша структура будь-якого явища культури існує одночасно в синхронічному та діахронічному вимірі. Зокрема, вчений зауважив, що при дослідженні міфів лише вивчення історії дозволяє виявити структуру, що лежить в основі як синхронії так і діахронії. Р. Якобсон зауважує, що було б помилково розглядати статичну і синхронію як синоніми. «Статичний зріз – фікція: це лише допоміжний науковий метод», який не показує процеси реального буття феноменів [20]. З думкою Р. Якобсона погоджується і Ю. М. Лотман. Зокрема, він пише: «У ряді досліджень Празької школи, з одного боку, зазначалося що, оскільки діахронія є еволюцією системи, вона не заперечує, а прояснює сутність синхронної організації для кожного окремого моменту; з іншого боку, зверталася увага на взаємну перехідність цих категорій одна у другу» [10, 39].

Сучасна лінгвістка М. О. Казазаєва, долучаючись до критики змішування понять синхронії й структури, пише наступне: «Відома

теза, що вивчення генези структури можливе лише на основі попереднього знання цієї структури, аж ніяк не еквівалентна тезі абсолютного пріоритету синхронії. Структура виступає інваріантним елементом при всіх змінах системи, в той час, як синхронія являє собою не структуру процесу, а фіксований в якийсь момент стан системи» [8, 11]. О. О. Реформатський, аналізуючи таку культурну універсалію, як мова, вказав «у будь-якій "хронії" мова завжди залишається системою та структурою» та «"факти" мови містять справжню історичну реальність як члени системи та структури» [13, 38]. М. О. Казазаєва вказує на цю точку зору як на цілком доведену у структуралізмі й підкреслює, що «поняття "стан системи" якраз і фіксує глибинний зв'язок синхронії та діахронії» [8, 11]. Так, «у синхронії застигає діахронія, тобто за співіснуючим, одночасним, стоять історичні структури що склалися різночасно» [11, 67].

Український філолог Г. М. Семененко також зазначає «Колись шановна методична опозиція між діахронією і синхронією стала все більш і більш розмитою. Діахронія і синхронія не є в стані непримиренної опозиції. Це, по суті, перехресні процеси, і один не може бути зрозумілим без іншого» [15, 13]. Отже, в сучасній лінгвістиці немає жорсткого протиставлення синхронії й діахронії, а структура розглядається як діахронно-синхронічне утворення (табл. 1).

Таблиця 1

Уточнена концепція синхронії та діахронії в лінгвістиці

Послідовники Ф. де Сосюра	К. Леві-Стросс, Р. Якобсон, Ю. М. Лотман, О. О. Реформатський та ін.
синхронія і діахронія це бінарна опозиція;	синхронія і діахронія – взаємно перехідні категорії;
синхронія це статика; діахронія це динаміка, еволюція системи;	синхронія не є статикою; діахронія виражає еволюцію системи, проте вона не заперечує, а прояснює сутність синхронної організації для кожного окремого моменту;
синхронія відображає структуру системи.	структура та система будь-якого явища культури існує в синхронії та діахронії одночасно.

На основі розгляду сучасних лінгвістичних концепцій надамо актуальне визначення синхронії й діахронії в культурології та висвітлемо сутність синхронного та діахронного підходу в культурології. Якщо в лінгвістиці вертикаль діахронії передбачає розгляд історичного розвитку мовної системи в цілому (і мовних

явищ), а горизонталь синхронії – розгляд стану мови як сталої системи в певний момент часу, то в культурі як системі доречно розрізняти плани діахронії – це історичний розвиток культури (чи її підсистем) і синхронії – це конкретний часовий зріз культури (чи її підсистем).

На практиці синхронний підхід в культурології передбачає здійснення горизонтального зрізу певної культури, тобто умовне виділення певного історичного етапу в розвитку культури (чи будь-якої підсистеми культури), який береться в фокус культурологічного дослідження. Синхронне вивчення передбачає аналіз явищ культури в якомусь конкретному часі розвитку культури чи її підсистем: наприклад, у ХХ ст.

Діахронний підхід в культурології передбачає умовно вертикальний зріз певної культури чи будь-якої підсистеми культури, при якому в фокус культурологічного аналізу потрапляє історичний розвиток культури чи її підсистем. При діахронному (або діахронічному), різночасовому вивченні передбачається простежити весь шлях, який пройшов певний структурний елемент культури (наприклад, це може бути трансформація певного міфу, інституту культури тощо) (табл. 2).

Таблиця 2

Синхронія та діахронія в лінгвістиці та культурології

Лінгвістика	Культурологія
об'єкт дослідження: мова як система	об'єкт дослідження: культура як система
«вертикаль», що імпліцитно містить «горизонталі»	
діахронія – історичний розвиток мовної системи в цілому (чи мовних явищ як її підсистем);	діахронія – історичний розвиток культурної системи в цілому (чи культурних явищ як її підсистем);
«горизонталь», що імпліцитно містить «вертикаль»	
синхронія – конкретний часовий «зріз» мови чи її підсистем (Ю. М. Лотман).	синхронія – конкретний часовий «зріз» культури чи її підсистем.

Зазначимо, що синхронно-діахронний аналіз вимірів культури необхідно відрізняти від хронотопічного. Не зважаючи на поверхову схожість, це два різних концепта, що мають певну специфіку. Водночас у працях не лінгвістів, крім ототожнення понять «синхронія» зі «статикою» та «простором», часто можна зустріти некоректне прирівнювання категорій «синхронія і діахронія» та «хронотоп», «часопростір».

Розглянемо висхідне, початкове значення концепту «хронотоп». Цей термін був вжитий фізіологом О. О. Ухтомським у значенні «спайки простору і часу» [19]. У літературознавстві термін був введений в праці М. М. Бахтіна «Форми часу і хронотопу в романі» [2], після чого він набув популярності у гуманітарній сфері. М. М. Бахтін, як і О. О. Ухтомський розумів під хронотопом «істотний взаємозв'язок часових і просторових відносин». Отже, категорія τόπος – «місце» є невіддільною складовою концепту «хронотоп» або «часопростір», який не можна ототожнювати з діахронією і синхронією.

М. М. Бахтін використовував поняття «хронотоп» для вираження специфіки художнього освоєння часу і простору в літературі [2, 235], хронотопічні цінності, сюжетоутворюючу роль хронотопу. Він зазначав: «Хронотоп ми розуміємо як формально-змістовну категорію літератури (ми не торкаємося тут хронотопу в інших сферах культури)» [2, 234]. М. М. Бахтін зазначає, що хронотоп – це часопростір в згорнутому вигляді, «злиття просторових і часових прикмет в осмисленому і конкретному цілому» [2, 234]. За думкою вченого, синхронна сенсова єдність і є хронотоп [1, 7–68]. Так, вчений виокремлював наступні типи хронотопів: ідилічний, містеріальний, карнавальний, хронотопи дороги, порогу, замку, вітальні, салону, провінційного міста тощо. Зауважимо, що, хоча з деякими застереженнями й можна сказати, що концепт «хронотоп» М. М. Бахтіна наближений до концепту «синхронія», але він є досить віддаленим від поняття «діахронія» (табл. 3).

Таблиця 3

Відмінність концептів «хронотоп» та «синхронія, діахронія»

Хронотоп (М. М. Бахтін)	Синхронія і діахронія
ключові слова «час»+«простір»	ключове слово «час»
синхронна сенсова єдність часопростору (хронотоп порогу, вітальні тощо.)	діахронія – історичний розвиток системи в цілому; синхронія – конкретний часовий «зріз» системи.

Отже, у вузькому сенсі «хронотоп» – це категорія естетики, що показує нерозривний зв'язок часопросторових відносин в літературі та інших видах мистецтва. Наразі в соціогуманітарних науках спостерігається зростання хронотопічного способу опису феноменів. У широкому сенсі «хронотоп» використовують для позначення смислового

об'єднання просторових і часових координат. Сучасна філософія стверджує, що «Хронотопічно організовані всі без винятку сфери культурного сенсу, включно з мовою ..., і саме мислення, навіть абстрактне; як би не були в мисленні ослаблені хронотопічні координати, саме рух сенсу «по», «між» і «крізь» іманентні і зовні положені хронотопи є умовою його розвитку» [4, 308].

На відміну від концепту «Хронотоп», концепт «синхронія і діахронія» передусім робить акцент на різних планах буття феномена у часі, що віддзеркалено і в назві досліджуваних понять: так, «діахронія» (від грец. δια «через, крізь») і «синхронія» (від грец. συν «разом») містять у своїй назві ключову складову «χρονος» – «час». Синхронія дійсно часто фіксується у зв'язку з певним просторовим континуумом: наприклад, проводиться дослідження образів супергероя в Українському кінематографі початку ХХІ ст. Проте, синхронний аналіз може застосовуватись й без прив'язки до певних просторових координат, як синхронні конкретно часові «зрізи» глобальних чи транскультурних процесів у часі: наприклад, при дослідженні образів супергероя у світовому кінематографі початку ХХІ ст. Прикладом діахронного аналізу могло б стати дослідження трансформації образів супергероя у світовому чи українському кінематографі ХХ, ХХІ ст. Отже, якщо «вертикаль» схеми синхронно-діахронного аналізу дійсно варто умовно називати «вісь часу», то «горизонталь» синхронії ніяк не тотожна «вісі простору», тим більше вона не є синонімом простору: вона є віссю «певного моменту».

Висновки. Внаслідок уточнення категорій «синхронія і діахронія» в оптиці методології культурології виявлено що в системі культури варто виокремлювати плани діахронії – це історичний розвиток культури та її підсистем і синхронії – це конкретний часовий «зріз» культури та її підсистем. Висвітлення смислового значення концептів «синхронія і діахронія» демонструє, що прирівняння одне до одного понять «синхронія» та «статика», «синхронія» та «простір» є суттєвою методологічною хибою. Доведено, що варто чітко розрізняти концепти «синхронія, діахронія» та «хронотоп» (неподільна єдність простору і часу, що тяжіє до синхронії) й не допускати нерелевантного змішання та розмивання зазначених понять. Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у потребі детальної концептуалізації методології синхронно-діахронного підходу на прикладі конкретних підсистем культури.

Література

1. Бахтин М. М. Собрание сочинений в 7 т. Т.1. Философская эстетика 1920 годов. Москва : Изд. Русские словари, 2003. 957 с.
2. Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике. Вопросы литературы и эстетики: Санкт-Петербург, Москва: Худ. лит., 1975. С. 234-407.
3. Бондаренко Е. В. Эволюция языковой системы в диахронии : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19 . Воронеж: ВГУ, 2007. 39 с.
4. Гогтишвили Л. А. Хронотоп. Новая философская энциклопедия. Москва: Мысль, 2000. Т. 4. С. 307–308.
5. Дронова Л. П. Синхрония и диахрония: отложенная встреча? Вестник ТГУ. Филология. Томск, 2009. № 3 (7). С. 116–123.
6. Зализняк А. А. Семантическая деривация в синхронии и диахронии: проект «Каталога семантических переходов». Вопросы языкознания. № 2. 2001. С. 13–25.
7. Иванов Вяч. Вс. Синхрония. Большая сов. энцикл. : в 30 т. 3-е изд. Москва : Советская энциклопедия. Т. 23. 1976. 583 с.
8. Казаева М. А. Синхронно-диахронический подход в современной лингвистике: проблематика и перспективы. Вестник Сургутского гос. пед. университета. 2013. №5 (26). С. 198–204.
9. Косериу Э. Синхрония, диахрония и история: Проблема языкового изменения. 3-е изд. Москва : Едиториал УРСС, 2010. 208 с.
10. Лотман Ю.М. Статьи по семиотике культуры и искусства. Сост. Р.Г. Григорьева. Санкт-Петербург: Академический проект, 2002. 543 с.
11. Михельсон М. О. Пространство и время городской культуры: проблема соотношения принципов диахронии и синхронии. Известия РГПУ им. А. И. Герцена. 2006. №18. С. 66–70.
12. Окороков В. Б. Антропология времени в диахронно-синхроническом измерении. Философия и космология. 2015. №1 (14). С. 192–213.
13. Реформатский А. А. Принципы синхронного описания языка. О соотношении синхронного анализа и исторического изучения языков : сб. докладов. Москва : Наука, 1960. С. 28–37.
14. Рикёр П. Время и рассказ. Том 1. Том 2. Пер. Т. В. Славко. Москва, Санкт-Петербург : ЦГНИИ ИНИОН РАН : Университетская книга, 2000.
15. Семененко Г. М. Синхронія і діахронія в історичних соціолінгвістичних дослідженнях. Наукові записки Нац. ун-ту «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: НаУОА, 2019. Вип. 7 (75). С. 11–13.
16. Соссюр Ф. де Курс общей лингвистики. Перевод А. М. Сухотина, Москва: СОЦЭКГИЗ, 1933. 273 с.
17. Соссюр Ф. де. Вторая оппозиция: синхрония и диахрония. Труды по языкознанию. Москва : Иностр. литература, 1977. 534 с.

18. Топоров В. Н. О структурном изучении языка. Русский язык в национальной школе. № 1. 1961. С. 74–82.
29. Ухтомский А. А. Доминанта. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 342 с.
20. Якобсон Р. Избранные работы. Москва : Прогресс, 1985. 460 с.

References

1. Bakhtin, M. M. (2003). Collected works in 7 volumes. Vol. 1. Philosophical aesthetics of the 1920s. Moscow: Russkie slovari. [in Russian].
2. Bakhtin, M. M. (1975). Forms of time and of the chronotope in the novel: Towards a historical poetics. St. Petersburg. Moscow: Khud. lit. [in Russian].
3. Bondarenko, E. V. (2007). Evolution of the language system in diachrony: Extended abstract of candidate's thesis. Voronezh: VGU. [in Russian].
4. Gogotishvili, L. A. (2000). Chronotope. New Philosophical Encyclopedia. (Vols. 4), (pp. 307–308). Moscow: Mysl. [in Russian].
5. Dronova, L. P. (2009). Synchrony and diachrony: a delayed meeting?. Bulletin of TSU. Philology. (Vols. 3 (7)), (pp. 116–123). Tomsk. [in Russian].
6. Zaliznyak, A. A. (2001). semantic derivation in synchronicity and diachrony: the project "Catalog of semantic transitions". Questions of linguistics. (Vols. 2), (pp. 13–25). [in Russian].
7. Ivanov, Vyach. (1976). Synchronization. Big sov. enycl.: in 30 volumes, 3-rd ed. Moscow: Sovetskaya entsiklopediya. (Vols. 23), (583 p.) [in Russian].
8. Kazazaeva, M. A. (2013). Synchronous-diachronic approach in modern linguistics: problems and perspectives. Bulletin of the Surgut State Ped.University. №5 (26). – С. 198-204. (Vols. 5 (26)), (pp. 198–204). [in Russian].
9. Coseriu, E. (2010). Synchrony, Diachrony and history: the problem of language change. 3rd ed. Moscow: Yeditorial URSS. [in Russian].
10. Lotman, Yu.M. (2002). Articles on the semiotics of culture and art. St. Petersburg : Akademicheskii proekt. [in Russian].
11. Mikhelson, M. O. (2006). The space and time of urban culture: the problem of correlating the principles of diachrony and synchrony. Izvestia RGPU im. A. I. Herzen. (Vols. 18), (pp. 66–70). [in Russian].
12. Okorokov, V.B. (2015). The anthropology of time in diachronic-synchronic measurements. Philosophy and Cosmology. (Vols. 1 (14)), (pp. 192 – 213). [in Russian].
13. Reformatsky, A.A. (1960). Principles of synchronous language description. On the relationship between synchronous analysis and the historical study of languages: a collection of reports. Moscow: Nauka, (pp. 28–37). [in Russian].
14. Ricoeur, P. (2000). Time and narrative. Vol. 1. Vol. 2. Moscow; St. Petersburg: Universitetskaya kniga. [in Russian].
15. Semenenko, G.M. (2019). Synchrony and diachrony in historical socio-linguistic preliminaries. Science Notes Nat. un-tu "Ostrozka academy". Ostrog: NaUOA (Vols. 7 (75), (pp. 11–13). [in Ukrainian].
16. Saussure, F. de (1933). Course of General Linguistics. Moscow: SOTSEKGIZ. [in Russian].
17. Saussure, F. de. (1977). Second opposition: synchrony and diachrony. Works on linguistics. Moscow: Inostr. literatura, [in Russian].
18. Toporov, V.N. (1961). On the structural study of language. Russian language at the national school. (Vols. 1), (pp. 74–82). [in Russian].
19. Ukhtomsky, A.A. (2002). The Dominant. St. Petersburg: Peter. [in Russian].
20. Jakobson, R. (1985). Selected Works. Moscow [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 28.07.2021

Отримано після доопрацювання 26.08.2021

Прийнято до друку 03.09.2021